

КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДИТИНИ І СІМЕЙНІ ЦІННОСТІ

В. М. Могілевська

Україна, Запоріжжя,

Комунальний Заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» запорізької обласної ради

Авторка розкриває зв'язок між впливом сімейної політики та сімейних цінностей на формування культурно-дозвіллевої компетентності дитини.

Вступ. Сучасне соціальне становище дітей визначається багатьма факторами . Найбільш значимі з них – здоров'я, освіта, сприятливі умови для розвитку та соціалізації, доступ до соціальних послуг, матеріальний добробут, наявність комфортного та доброзичливого для життя дитини середовища, ставлення до дітей у сім'ї. Сім'я як соціальний інститут, зберігаючи свою сутність, зазнає певних змін, має місце трансформація моделей шлюбу і народжуваності, змінюється зміст батьківських ролей і функцій. Зростають вимоги суспільства до виховання і соціалізації дітей, компетентності особистості в різних сферах соціальної практики. У зв'язку з цим ряд проблем стоять особливо гостро, а саме:

- високий рівень захворюваності дітей та підлітків;
- девіантна поведінка в підлітковому середовищі;
- значна частка дітей, які потребують особливої турботи держави;
- насильство щодо дітей;
- негативний вплив на неповнолітніх комп'ютерних технологій, неконтрольованого контенту інформаційно-телекомунікаційної мережі «Інтернет» і публікацій у засобах масової інформації;
- диспропорція соціальної інфраструктури для дітей, обсягу та якості доступних для дітей та їх сімей послуг, об'єктів безпечного міського середовища, сприятливого для росту і розвитку дітей, в різних районах міста, а також у сільській місцевості;
- відсутність дієвих механізмів забезпечення участі дітей у суспільному житті, вирішенні питань, які зачіпають їх інтереси.

Гострота існуючих проблем у сфері сім'ї і дитинства настійно вимагає від органів влади, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства прийняття

невідкладних, зважених і скоординованих заходів для поліпшення становища дітей та їх захисту. З рішенням цих проблем тісно пов'язаний процес формування культурно - дозвіллевої компетентності у дитини, що, насамперед, пов'язаний із сім'єю, її політикою та цінностями, на яких вона базується.

Мета: показати, що сімейні цінності та сімейна політика, насамперед, а також доступність якісного навчання і виховання, культурного розвитку як в школі, так і в позашкільному закладі, можуть служити міцним фундаментом для формування культурно - дозвіллевої компетентності дитини.

Слід пам'ятати, що саме сім'я є першоосною духовного, економічного та соціального розвитку суспільства. Достеменно відомо, що виховна функція сім'ї полягає у передачі дітям соціального досвіду. Родина передає своїм нащадкам знання, уміння, навички, норми, цінності, необхідні для самостійного життя в суспільстві. Від характеру внутрисімейного спілкування, морально-психологічного клімату сім'ї залежить моральне і психічне здоров'я людини, її емоційна культура. Заслуговує на особливу увагу реалізація, так званої, регулятивної функції. Остання забезпечує систему регулювання взаємовідносин між членами сім'ї. У демократичній сім'ї регулятивна функція здійснюється здебільшого за допомогою моральних норм, особистого авторитету членів родини і, в першу чергу, авторитету батьків[6, с. 172].

Звичайно, що виховання дітей - одна з найважливіших функцій родини. Вона забезпечує належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку дитини, становлення особистості. За висловом В.О.Сухомлинського, сім'я - перше джерело, з якого починається велика ріка почуттів і переконань. Зміст виховання в родині обумовлений метою виховання в суспільстві і специфікою родинного виховання. Тому його складовими компонентами є відомі напрями виховання - фізичне, інтелектуальне, моральне, трудове, художньо-естетичне, екологічне, статеве.

Відомо, що надзвичайно важливу роль у вихованні дітей відіграє особистий приклад батьків, їх авторитет. І не тільки у «великих справах», а й у найпростіших речах, як-то використання, наприклад, вільного часу, проведення дозвілля разом з дітьми чи окремо, змістовність дозвілля, сумісні інтереси, захоплення. Саме ці фактори можуть зіграти визначальну роль в процесах формування особистості дитини та стати підвалинами культурно-дозвіллевої діяльності в сім'ї. Специфіка механізму культурно-дозвіллевої діяльності сім'ї обумовлена дозвіллевими потребами останньої, глибина яких характеризує їх з сутнісного боку та демонструє відповідний рівень розвитку.

Особливо чітко потреби проявляються в діяльності, спрямованій на засвоєння культурних цінностей або їх створення.

В цьому сенсі заслуговує на увагу досвід європейських країн. У розвинених державах уже давно мова йде про те, що дозвілля і позашкільна освіта підростаючого покоління - це спільна зона відповідальності батьків, муніципальних чиновників, благодійників, громадських організацій. У більшості країн Європи для дітей і підлітків система клубів за інтересами, як правило, існує на батьківські чи муніципальні кошти, або за рахунок фінансування громадських, благодійних або релігійних організацій. Р. А. Науменко, порівнюючи позашкільну освіту в Україні та в країнах Європи, наголосила, що сьогодні проблема цілеспрямованої організації вільного часу дітей і молоді набула особливої актуальності і визначає молодіжну та сімейну політику багатьох країн. Позашкільні заклади є вирішальним фактором у соціальному середовищі для повноцінної організації вільного часу, додаткової освіти, творчого розвитку й формування корисних умінь та компетентностей, а також успішної їх реалізації. Вони є центрами соціальних контактів, культурно-освітньої, виховної і спортивно-туристичної діяльності. Наприклад, у Бельгії 2 міністерства, міністерство культури, молоді і спорту та міністерство добробуту громадян, займаються політикою, що регулює вільний час дітей. До функцій міністерства добробуту країни належить підтримка дитячих центрів дозвілля. Але все ж таки найбільший вплив на організацію та проведення вільного часу дітей мають їх батьки. 55% дітей від 3 до 6 років і 40% дітей від 6 до 12 років хоча б раз на тиждень з бабусями і дідусями відвідують дитячі центри при школах. Так держава турбується про те, щоб родини мали можливість провести вільний час разом з дітьми. Це – перше. Друге – щоб сумісне дозвілля було корисним як для дітей, так і для дорослих з опорою на сімейні та державні цінності країни.

Вперше визначення «дозвілля» як поняття, зустрічається у французького соціолога Ж.Р. Дюмозідьє: «Дозвілля - є сукупність певних занять, які індивід здійснює за своєю власною волею, у вільний час від професійних і громадських обов'язків, в бюджеті часу людини»[8]. Доповнюючи роботи Ж.Р. Дюмозідьє, російські вчені Руденський Є.В. і Патрушев В. І. вважають, що дозвілля є спільний фонд часу, який ділиться на дві частини: дозвілля і вільний час, суб'єктивно оцінені людиною, де важливу роль відіграють спеціальна організація та сенс. Більш точне визначення цьому поняттю дає ще один російський дослідник – В. В. Туєв. Виходячи з визначення поняття «дозвілля», В. В. Туєв формує визначення поняття «соціально - культурна

діяльність » - «Соціально-культурна діяльність - це процес залучення людини до культури і культурних цінностей»[7]. Якщо наслідувати дану логіку, то залучення дитини до соціально-культурної діяльності починається з сім'ї і безпосередньо залежить від сімейної політики та сімейних цінностей. А це означає, що сімейні цінності та сімейна політика, по-перше, і культурний розвиток, по-друге, що має на увазі навчання в позашкільному закладі (чи в загальноосвітньому), можуть служити міцним фундаментом для формування культурно - дозвіллевої компетентності дитини.

Висновок. Наразі стає зрозумілим значення культурно – дозвіллевої компетентності як однієї з тих, котра безпосередньо чи опосередковано впливає на процеси формування духовності дитини. При цьому значну роль відіграє сім'я та сімейні цінності, що в ній сповідаються. До того ж культурно-дозвіллева компетентність може сприяти і процесам соціалізації майбутнього громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белецька, І. В. Вплив організованого вільного часу на становлення особистості учня. – К.: Кондор, 2002. - с.177.
2. Волощенко Г.Г. Досуг: происхождение и развитие: учебное пособие / Г.Г. Волощенко. – Омск: ООО "Издательский дом «Наука»", 2004. – 112 с. / Режим доступу: <http://sfrik.omskreg.ru/res/page00000000328/Files/1.pdf>
3. Жарков А.Д. Теория и технология культурно-досуговой деятельности. – М.: Издательский Дом МГУКИ, 2007. – 480 с
4. Павленок П.Д.-Краткий социологический словарь.- М.: ИНФРА-М. - 2001.
5. Патрушев В.И. Введение в теорию социальных технологий. -- М.: Издательство ИКАР. - 1998.
6. Педагогическое сопровождение семьи в вопросах духовно-нравственного воспитания детей. - М.: Планета 2000. — 2003. – 245 с.
7. В. В. Туев Социально-культурная деятельность как понятие (включение в дискуссию) / Режим доступу: <http://vb.userdocs.ru/kultura/227655/index.html?page=2>

Могілевська Вікторія Моїсеївна.

Культурно-дозвіллева компетентність дитини і сімейні цінності

Україна, м. Запоріжжя, КЗ «ЗОППО»ЗОР, директор науково-методичного центру позашкільної освіти, кандидат соціологічних наук.

M_vik2007@ukr.net

067 251 96 35